

Leraar en leerling, eigenaar van leerdoelen

Leerdoelen behalen met leerlingen, dat is waar het onderwijs om te doen is. Elke dag weer. Als we hierin slagen, geeft dat een boost aan ons werkplezier en aan de motivatie van leerlingen. Het behalen van doelen vraagt om focus op doelen. Dan is het belangrijk dat we ons niet te veel laten leiden door de lesmethode, een lesmodel en dag- en weektaken. Dat zijn immers middelen om doelen te bereiken. Kortom, laten leerkrachten en leerlingen vooral eigenaar zijn van leerdoelen teneinde deze te behalen.

De kern van het vak

Om doelen te behalen is het van belang dat leerkrachten zich bewust zijn van de leerlijnen, de diverse domeinen binnen de vakgebieden en de leerdoelen die daaronder liggen. Dit om zicht te hebben op de te behalen doelen en de vrijheid te voelen deze op verschillende manieren te bereiken. Als we daadwerkelijk werken met leerdoelen worden lesmethodes, oefenstof, lesmodellen, dag- en weektaken ondergeschikt aan leerdoelen. Het worden middelen waarvoor ze

zijn bedoeld: doelen behalen. Dit betekent dat ook dat andere middelen kunnen worden ingezet. Die uitdaging is aan de leerkracht en raakt aan de kern van het onderwijs: onderwijsdoelen behalen.

Leerdoelen verhelderen

Leerdoelen zijn er op vele gebieden: cognitieve, motorische, sociale, emotionele, expressieve, werkhouding, et cetera. Belangrijk is het onderscheid te maken tussen het te behalen doel en de middelen om er te komen.

Voorbeeld

Een leerdoel kan bijvoorbeeld zijn: *wij kunnen optelsommen over het tiental berekenen*. Echter: *wij oefenen optelsommen over het tiental* is geen doel.

Dat oefenen kan uiteraard wel een middel zijn om het eerder genoemde doel te bereiken, maar er zijn nog vele andere middelen denkbaar.

Ook op sociaal gebied zijn er voorbeelden. *We spelen gezellig buiten*. Oké, maar wat verstaan we daaronder? Wanneer is dat doel behaald? Denk dan bijvoorbeeld aan: *conflicten lossen we op, we houden ons aan de spelregels, we ruimen alles netjes op*.

Flexibel omgaan met methode

Om leerdoelen te behalen, volstaat het vaak niet om de methode van a tot z te volgen. Neem een leerdoel als *tafels door elkaar kennen*. Dit leerdoel halen we niet door het volgen van de methode, daar zijn andere middelen bij nodig. Daar komt nog bij dat lesmethodes de leerstof soms te abstract of te verwarrend behandelen. Denk aan het door elkaar behandelen van redekundig en taalkundig ontleden of aan het gelijktijdig behandelen van de digitale en analoge klok. Advies is daarom: gebruik de lesstof en de grote hoeveelheid oefeningen in de methode, en voel je vrij om er flexibel mee om te gaan. Een methode is een middel, geen doel. Het gevolg is dat leerkrachten en leerlingen gericht raken op de te behalen leerdoelen, en sterker nog, als dit de doelen zijn, kan ik misschien nog wel meer bereiken. Met andere woorden: de ambities gaan omhoog.

Creatief en ambitieus

Door het werken met leerdoelen richten zowel leerkrachten als leerlingen zich meer op de inhoud, en minder op het afmaken van alle lessen uit de methode. Leerkrachten durven methodes lossier te gebruiken, lesmodellen flexibel in te zetten en worden creatiever teneinde de leerdoelen te behalen.

Voorbeeld

Kleuters leren rijmwoorden op *bal*. Het criterium is drie rijmwoorden kunnen noemen. Dan zijn er altijd kinderen die denken *ik weet er wel vijf* en de creatieve leerkracht zegt *wie kan hier een versje van maken?* Kortom, de kinderen worden verder uitgedaagd.

Ander voorbeeld: wij leren wat bijvoeglijke naamwoorden zijn. Daarover zijn altijd wel invullesjes te vinden in de methode. Maar weten de leerlingen waar *bijvoeglijk* voor staat? Weten zij het verschil tussen stoffelijk en onstoffelijke bijvoeglijke naamwoorden? Weten zij dat bijvoeglijke naamwoorden een onderdeel van woordbenoeming is?

Met andere woorden, krijgen zij kapstukken waarmee zij kennisconstructen kunnen opbouwen? Of krijgen zij oefeningen en instructies in de hoop dat zij het overzicht vanzelf wel krijgen? En worden zij uitgedaagd met diverse oefeningen? Hoe leuk is het als kinderen een zo lang mogelijke zin met bijvoeglijke naamwoorden mogen maken. Laten wij leerlingen uitdagen met sterke leerdoelen en diverse middelen gebruiken om de doelen te bereiken: leren is leuk, en lesgeven nog leuker!

Een lesmodel is een middel

Lesmodellen zijn in Nederland erg in trek. In de meeste ligt veel nadruk op het effectief geven van heldere (verlengde) instructies. Dat is ontegenzeggelijk belangrijk. Maar ook hier geldt: een lesmodel is een middel en geen doel op zich. Een lesmodel beantwoordt niet altijd aan wat leerlingen nodig hebben om leerdoelen te behalen. Bepaalde doelen vergen meer of minder instructie en lang niet in alle gevallen is verlengde instructie nodig. Als kinderen de leerstof gedeeltelijk begrijpen kunnen ze zich de doelen al doende eigen maken, waarbij de leerkracht hen tussentijds de nodige feedback geeft.

Dag- en weektaken

Op vele scholen wordt gewerkt met dag- en weektaken. Zoals het woord al zegt: we hebben het hier over *taken*. Het woord *taak* zegt het al: het is een middel, geen doel. Het is een voorbeeld van het gericht zijn op het afmaken van taken en oefeningen en niet op het behalen van doelen. Misschien is het een idee om de dagtaken *dagdoelen* te noemen en weektaken *weekdoelen*. Vanzelfsprekend kan hierbij worden gedifferentieerd naar niveau.

Leraar eigenaar van leerdoelen, leerlingen ook

Het werken met leerdoelen zorgt voor inhoudelijke focus en betrokkenheid, zowel bij leerkrachten als bij leerlingen. Het motiveert leerlingen als ze van tevoren weten aan welk leerdoel ze werken en aan welke succescriteria ze moeten voldoen. En meer motivatie en betrokkenheid draagt bij aan betere opbrengsten. Door daadwerkelijke betrokkenheid bij de leerdoelen kunnen leerlingen zich realiseren: als dit de doelen zijn, kan ik misschien nog wel meer bereiken. Voordat je het weet, gaan de ambities omhoog.

Lesmodellen, lesmethodes en dag- en weektaken hoeven niet overboord, maar laten wij ze inzetten als mogelijke middelen, niet als doel. De leerdoelen staan voorop! Leerkrachten zijn hier allereerst eigenaar van en als vanzelf volgen de leerlingen.

Harriët Zuidgeest, onderwijsadviseur CED-Groep
Gespecialiseerd in: eigenaarschap, effectieve feedback en formatieve evaluatie